

Zondag 19 februari 2023 Grote of St. Janskerk Schiedam.
7^e zondag na Epifanie.
Exodus 22:20-26 Lied 316 : 1, 2 en 4 , Korintiërs 3: 16-19 lied 882
Matteüs 5: 33-48 Verkondiging Lied 330

Mensen van de weg van Jezus,

Een paar huizen verderop bij jou in de straat woont een drugsdealer. Je hebt het probleem al vaak aangekaart bij de politie, maar de situatie blijft overlast geven, elke nacht lawaai en elke morgen een bende op straat. De kinderen van de man hebben van dat extravagant dure speelgoed: op afstand bestuurbare raceauto's die de stoep onveilig maken, en van die irritante snelle elektrische stepjes, je schrikt je iedere keer weer rot omdat je ze niet hoort aankomen.

Op en dag hoor je gierende banden en gegil op straat. Je kijkt naar buiten en ziet een kind gewond onder een auto liggen, een verwrongen stepje op de motorkap. Je herkent de man die zich voorover buigt over het kind. Wat doe je?

Ga je helpen of niet?

De hoofdstukken 20-24 van het bijbelboek Exodus gaan over dit soort praktische vragen. Wat moet je doen in welke situatie. En dan gaat het niet alleen over persoonlijk gedrag, maar ook over openbare orde, over rechtspraak, over vergelding en straf. Wat moet er gebeuren met mensen die ongelukken hebben veroorzaakt, mensen die hebben gestolen of iemand hebben vermoord. Wat is een passende straf, een straf die in verhouding staat tot het misdrijf.

Zo'n proportionele straf, dat was nogal revolutionair in de tijd. Want de meeste mensen namen zo snel mogelijk wraak als hen iets werd aangedaan. Hoe dat ging? Als iemand jou een tand uit je mond slaat, dan sla je terug, liefst zijn hele gebit er uit. En slaat die ander jou dan een hersenschudding, dan probeer je die ander knock out te slaan, of misschien per ongeluk wel dood.

In het boek Exodus gaat het over dit soort vragen: wat mag wel en wat mag niet? Wat moet je doen als ... De regels en wetten zijn heel praktisch: doe dit, laat dat. Die regels zijn niet bedoeld om mensen te beperken of hun vrijheid af te nemen. Ze zijn er op gericht om een samenleving te bouwen waar iedereen kan leven zonder angst, vrij is en gelijkwaardig. Waar iedereen gelijke rechten heeft.

Het boek Exodus begint veelzeggend met het verhaal van de uittocht uit Egypte. Het volk Israël is bevrijd uit slavernij, en in de woestijn op weg naar de vrijheid, naar het beloofde land. Maar hoe kom je daar, hoe bouw je een goede, eerlijke en rechtvaardige samenleving? Aan welke regels moeten we ons dan houden, hoe moeten we ons dan gedragen? Op de berg Sinaï ontvangt Mozes daarvoor aanwijzingen van God, heel concrete gedragsregels voor allerlei concrete situaties.

Als je een vreemdeling in dienst neemt, mag je die niet uitbuiten. Je weet toch uit ervaring hoe het is om vreemdeling te zijn? Als je geld uitleent aan een arme, mag je geen rente vragen, en je mag ook zijn jas niet als onderpand de nacht door bij je houden. Voordat de zon ondergaat moet je de jas teruggeven, want anders kan hij niet slapen van de kou. Wees barmhartig voor elkaar, zoals de Eeuwige barmhartig is.

Wat moet je volgens de regels van Exodus doen als je die drugsdealer ziet die zich trillend over zijn kind buigt? In hoofdstuk 23:5 staat het antwoord: Weerhoud jezelf er niet van om je vijand te helpen. Help hem, houdt jezelf niet tegen door wraakgevoelens of haat.

De Rabbijnen zeggen in hun commentaar op dit gedeelte van Exodus (23:5) Er staat niet: je moet je vijand liefhebben. Er staat: je moet je vijand helpen. De tora overvraagt ons niet, maar houdt rekening met onze zwakheden. Overwin je neiging om de andere kant op te kijken en weg te lopen. Help je vijand. Maar er staat nog meer: Je moet het kind **samen met de vader** gaan helpen. Met de man die daar met trillende handen probeert 112 te bellen, heen en weer geslingerd tussen angst om zijn kind en kwaadheid op de chauffeur. Je moet gaan helpen en je moet het **samen met de vader** doen.

Want deze vader is een mens, net als jij. Ook al heb je een hekel aan de man, er is ook altijd iets diepers wat je verbindt: je bent allebei mens, er is verbondenheid, er is solidariteit. De rabbijnen zeggen: In dit gedeelte van Exodus vind je een belangrijke psychologische wijsheid. Want als je je vijand helpt, kan een deel van de haat in jou verdwijnen. En wie weet kan vijandschap veranderen in dankbaarheid. En misschien kan dankbaarheid zelfs veranderen in vriendschap. Je moet je verzetten tegen je onderbuikgevoelens. Want haat beschadigt niet alleen de ander, maar ook jezelf. Met haatzaaien en reacties vanuit je reptielenbrein ondermijn je de samenleving. Is dat wat je wilt?

Als de regels uit de Tora allemaal gericht zijn op een vrije en gelijkwaardige samenleving, op herstel van relaties, dan vraag je je af: Waarom is Jezus steeds zo in conflict met de Farizeeën? Waar zit de angel?

De Farizeeën zijn toch heel oprechte en gewetensvolle mensen, die Mozes en de profeten intensief bestuderen omdat ze de Eeuwige willen dienen en eren, omdat ze geloven dat deze wetten heilzaam zijn, omdat ze gehoorzaam en als een rechtvaardige willen leven.

Waarom denken ze dat Jezus de Tora niet serieus neemt, of dat hij de Tora buiten werking stelt?

En waarom reageert Jezus als een getergde leeuw op hun beschuldigingen?

Is hij zo radicaal uit frustratie?

Ik heb één verklaring gevonden van een Canadese bijbelwetenschapper in een Internationaal commentaar op de bijbel . Ik denk dat er ook nog wel andere te vinden zijn.

Deze Adrian Leske legt het zo uit:

De Farizeeën benaderen de Tora als een wetboek met regels voor de huidige samenleving, maar Jezus benadert de Tora als profeet: hij ziet door alle regels heen Gods nieuwe wereld opdoemen, en leest de wetten als weg naar het een ideale samenleving, naar het visioen van de hemel op aarde. Om daar te komen moet er meer gebeuren dan het gewone. Daarvoor moet je reactie niet alleen in verhouding zijn tot wat je is aangedaan, nee, in het koninkrijk van de God behandelen mensen elkaar zoals God hen behandelt: barmhartig, liefdevol en solidair.

Jezus is een profeet, een visionair. Hij schat de mens hoog in, bijna goddelijk zoals in psalm 8. Hij besluit zijn preek dan ook met de woorden: Wees volmaakt, zoals je hemelse vader volmaakt is. In dat Griekse woord teleios- volmaakt zit het woord telos, doel, tot je bestemming komen. Word de mens die God voor ogen had toen hij je maakte naar zijn beeld, barmhartig en genadig, rijk aan liefde, rijk aan trouw, bewarend liefde tot het duizendste geslacht.

Jezus acht de mens tot veel meer in staat dan wat de wet van Mozes vraagt. Jezus gelooft dat een mens boven zichzelf kan uitstijgen, dat een mens angst, haat en wraakgevoelens kan overwinnen. Een mens is in staat zijn leven op te geven voor een ander, voor een ideaal. En Jezus is zelf die weg gegaan. Ze hebben de profeten vervolgd, zegt hij tegen zijn leerlingen, en ze zullen ook jullie vervolgen.

De weg naar de ware vrijheid is geen gemakkelijke weg. Deze weg wordt door veel mensen naïef genoemd, utopisch, of onhaalbaar. Wie Jezus' weg gaat wordt door de mensen dwaas genoemd. Maar het is wel een weg die ruimte schept, toekomst, wijd licht land, waar gerechtigheid als rivieren stroomt. Het is geen rechte weg, maar kronkelend, soms zijn we het spoor kwijt.

Alleen redden we het niet. We hebben elkaar nodig, medestanders, een door liefde bezield verband. Volgens Paulus zijn wij als gemeente een tempel van God. Een tempel waar God woont als we hem dienen door ruimte te maken voor iedereen zonder onderscheid. Als we ons leven en onze vreugde met elkaar delen, als we brood en wijn in Jezus' naam laten rondgaan. Als we niet stoppen met dromen omdat we met te weinig zijn. Als we net als de Farizeeën trouw proberen te leven volgens de regels van de Tora.

En als het lukt in navolging van Jezus er nog een schepje bovenop doen, net wat langer met iemand meelopen, met net wat meer geduld en compassie. Als we doorgaan terwijl anderen opgeven.

Samen, met vreemdeling, wees en weduwe, met vrienden én met mensen waar we een hekel aan hebben, op weg gaan naar met dit visioen voor ogen. Met Jezus volharden in dit vergezicht.

Amen.

Reageren? Graag!

ds.anjedekuiiper@pkngrotekerkschiedam.nl